

Sárkányfő Szindbád idejéből

Olykor járom a Krúdy-helyszíneket: a még létezők szinte sohasem okoznak csalódást, felismerem őket. Olyanok, vagy csaknem olyanok, ahogyan az író annak idején, lila tintával, leírta őket. (Leszámítva a mester egyik valahavolt kedves vendéglőjét, amelyet a turistafogás eléggé nyilvánvaló szándékával azóta „krúdyassá” – értsd: ordítóan hamis kulisszává – alakítottak. Innét, miután tíz perc elteltével sem vett rólam tudomást az amúgy népes személyzet, kísértálm.) Nemrég újravoltam a Hét Bagolyt, majd két részlet nyomán megint felfedezőútra indultam. Az eredmény alább következik.

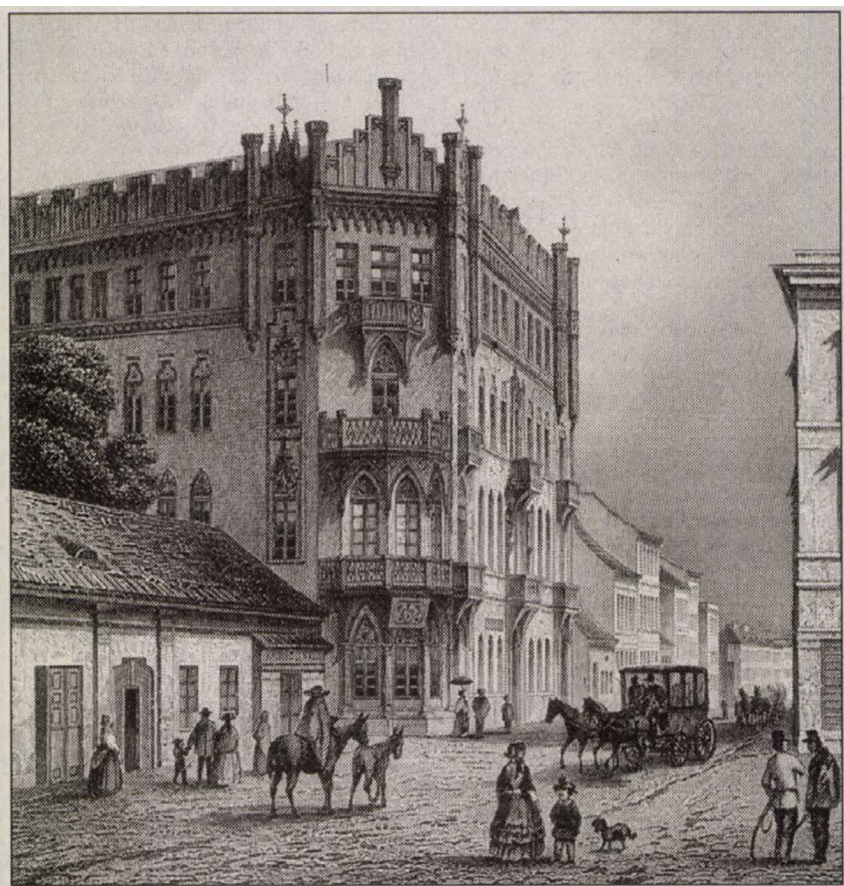
Először a Király utcai Pekáry-házhoz mentem el, amelyről Krúdy ezt írja: „Szemben a Pekáry-féle régi házon még ott volt a sárkányfő, amely hosszú nyakát az utcára és egy erkély fölé nyújtotta. Az erkélyen az ismert, kistermetű, barna frónő tartotta délutánonként kihallgatásait öreg és fiatal gavallérok között. Míg egyszer a nagyotmondásairól ismert Déri Gyula szerkesztő egy előadása után leesett a sárkányfő a helyéről.”

Áll a Pekáry-ház, a Király utca 47., a Teréz-templomnál, és ormán ott könyököl a fejetlen sárkány. Ez az a ház, és ez az az oromdíz. Kevés könyvtári bogarászásom megmutatta, hogy a barna frónő bizonyosan Krúdy első felesége, Spiegler Bella (írói nevén Satanella) székesfővárosi tanfőnök volt, aki kinevezése után itt vett ki először lakást magának és szüleinek. Déri Gyula, az Egyetértés irodalmi szerkesztője elbírálás céljából annak idején neki adta át az ifjú és ismeretlen Krúdy Gyula Debrecenből küldött frásait: ez volt szerelmük, majd házasságuk origója. Itt élték első közös éveiket, ide járt fel hozzájuk Beksics Gusztáv, Makai Emil, Vértesi Arnold, és a Nemzeti Színház csillaga, Török Irma. Meg persze Déri, akit Krúdy utóbb párbajban megsebesített, mert engedélye nélkül közölte Bella egy novelláját. (Satanella később, férje üstökösszerű felemelkedése nyomán, felhagyott az frással.)

Lehetséges, hogy a sárkány, feje vesztéig, mindennek csakugyan néma tanúja volt, s minden így is történt. Lehetséges, biztosnak azonban nem biztos, mert a Budapest Lexikonból kiderül, hogy a Brein Ferenc által 1847–48-ban épített romantikus épületről már 1870-ben potyogni kezdtek a puha mészkőfaragványok. A baráti kör tagjai valamennyien régen meghaltak, lehet, hogy a sárkányt is elpusztítja majd a környezetszennyezés, a rövidke legenda azonban él.

Ahogy állni fog a magyar Parnasszuson a regény címadója, az egykoron a Képipró utca 7.-ben állott Hét Bagoly fogadó is, amely legkésőbb 1905-re nyomtalanul eltűnt – ekkorra ugyanis felépült helyén Machck Gusztávné született Horváth Ilona és Horváth Tibor új emeletes háza. Ott van ma is.

A régi, földszintes fogadó udvarán azonban a történet idején még ott járkál „a Lisznyai úr hagyatékából való vén kakas”, amely ekkorra már „elfelejtette...”, hogy valamikor a hajnalt is jelentette...” Lisznyai Kálmán 1863-ban halt meg, s ha a kakasok veszélyes életének bizonytalan idejével kalkulálunk, Szomjas

A Pekáry-ház egy korabeli metszeten

Gusztai, Józsiás, Zsófia és Áldáska története valamivel ezután játszódik. Itt lakott a hatvanas években Lauka Gusztáv is (elvágván állítólag a csengőszínt, „hogy így megrézfálja később hazajáró lakótársait”).

A Machck-Horváth-ház hátsó homlokzata a Képipró utcára néz, és a hetes számot viseli, holott bejárat nincsen rajta: a kapu a párhuzamos Bástya utcában, a 22-es szám alatt nyílik.

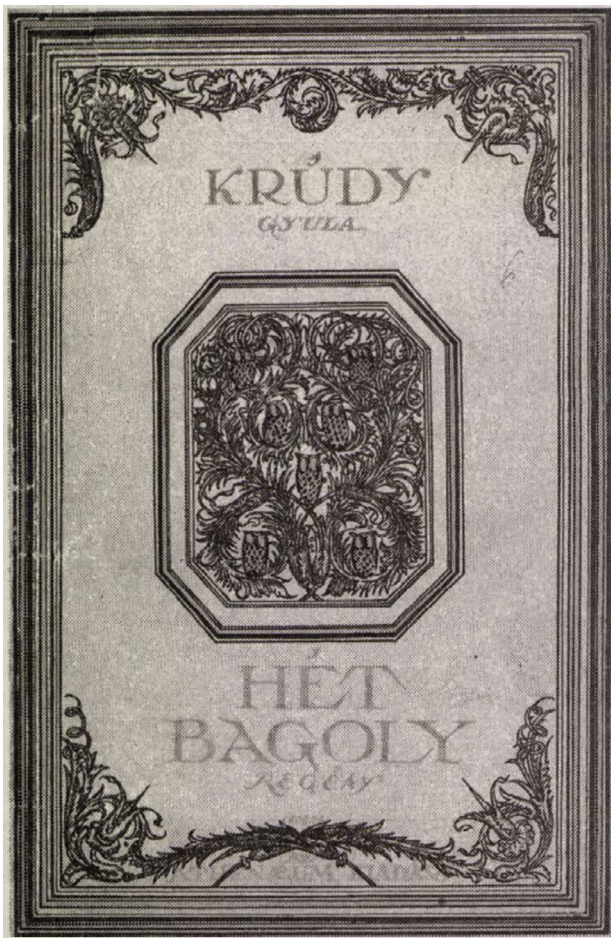
Az első család című Krúdy Mária-kézirat (1976, Fővárosi Szabó Ervin

Könyvtár) szerint Krúdy szerette a Belvárost és vidékét, és megkockáztatom, hogy talán az új Képipró utcai épületet is. A 7-es szám homlokzatát ugyanis valaki – akár az építetők, akár Hofhauser Elek építész, még inkább azonban egy későbbi renováló – hét bagollyal díszítette vagy díszítette fel. A gipszmadarak sorát kétfelől egy-egy angyalfej zárta le. Ma az eresz alatt már csak egy angyal és két bagoly látható, a többiek a ház valamikor levedlette. Helyük jól látszik.

Az eddigiekből kitűnik, hogy a Képipró utcai stukkódíszek aligha véletlenek, a Bástya utcai oldalon ugyanis ilyesminek még csak nyoma sem látszik. Ma már azonban nem állapítható meg, a házra valójában mikor is kerültek fel a sokatmondó dekórumok. Jó volna hinni, hogy 1922, vagyis a Hét Bagoly című regény megjelenése után, „hommage à Krúdy”-képpen. Csakhogy az épület városi tervdokumentációjából, szerintem sokatmondó módon, hiányzik a hátsó homlokzat eredeti rajza, más szóval nem tudhatjuk meg, hogyan is festett 1905-ben. A tervtár ráadásul csak a nyolcvanas évektől őrzi az átalakítások iratait, annak sem lelmi hát nyomát, hogy a díszekkel, valamikor később, nem Krúdynak akartak-e örömet szerezni.

Bár a közgyűjtemények megkárosítása viszolyogtató bűn, annak örülnék, ha az akkor még dísztelen hátsó front rajzát valaki 1922 után azért emelte volna ki a tervpaksamétából, hogy segítségével, az írórt megdöntendő, megtervezze a baglyokat-angyalokat. Eredeti dolog lett volna, kedves, okos, érzékeny ember gesztusa.

Körös László

A Hét bagoly címlapja